

GROBARJI JUGOSLAVIJE

DANES zaključujemo z objavljanjem obširnega povzetka Ivanovićeve "Demokratske Jugoslavije". Avtorjev namen nikakor ni bil, zbrati nekako apologijo njegove zamisli o Tretji Jugoslaviji, ampak predvsem na konkretnem primeru pokazati, da je večstranski pogovor o kočljivih političnih vprašanjih možen; pri tem je avtor brez dvoma pokazal veliko mero tolerance, pokazali pa so jo tudi pisci prispevkov, v kolikor kajpak tudi to ni delna zasluga urednika te politične antologije, česar pa ni moč ugotoviti.

Drugo, povsem ločeno vprašanje pa je, v kolikšni meri je bil tak pogovor koristen. Tega ni mogoče soditi na kratko dobo, dasi obstoja neka korist že tudi v tem, da je z objavo razprav v knjižni obliki imela javnost priliko videti in soditi, kdo je časovno zaostal, kdo koraka s časom in - celo - kdo vidi korak naprej.

Istočasno objavljamo tudi daljše poročilo o reakciji, ki jo je doživela lanska julijska izjava "Za zavarovanje slovenske suverenosti" predvsem med ne-Slovinci. Z izjemo dr. Krnjeviča, je rezultat porazen; tem bolj, ker ne gre za reakcijo povprečnega emigranta, ampak za reakcijo urednikov listov, ki zavzemajo specifično mesto v vsaki družbi, torej ljudi z gotovo mero inteligence in razgledanosti.

Izključeno je, da ti uredniki ne bi razumeli slovenskega jezika, sicer ne bi o izjavi pisali. Preseneča, do kakšnih neresnih zaključkov so sami prihajali, ko so pripisovali podpisnikom julijske izjave, da se bo lahko mala samostojna Slovenija s svojo vojsko uprla sovjetski invaziji. Ne le da tega julijska izjava ni nikdar trdila, ampak je v 4. točki izrecno objavila zavezo Zbora narodov, da se bodo suvereni zvezni narodi enakopravno dogovarjali in se skupno zoprstavljali že vsakemu poskusu nasilnega vposeganja v svoboden razvoj njihovih odnosov tako od zunaj kot od znotraj. To pa meri prav toliko na Sovjetsko zvezo kot na kakršenkoli notranji puč kakršnekoli zvrsti, ko na primer Slovenija ne misli več ponižno sprejeti nastalega stanja, ampak se mu bo s svojo lastno oboroženo silo uprla, pa naj gre potem za informbirojevski, od Sovjetov naročeni, puč ali pa državni udar à la 27. marec.

Drugo, še poraznejše za kritike julijske izjave, pa je njihov napad na zamisel jugoslovanske konfederacije. Ne samo, da se najnovejši razvoj v Jugoslaviji giblje prav v tem pravcu, ampak so ga podpisniki izjave tudi predčasno in dalekovidno napovedali in se - po vsej naravi stvari - s tem tudi identificirali z narodovim razpoloženjem v lastni domovini, razpoloženjem, ki ga ni mogla ignorirati niti komunistična partija. Kakor stvari danes stoje, in današnji položaj je rezultat tudi razvoja zadnjih petdesetih let, je neka konfederativna oblika edini način ohranitve Jugoslavije. Kdorkoli tega dejstva ne sprejema in še vedno sanja o 1. decembru 1918, se upira narodovemu razpoloženju in hotenju ter koplje grob Jugoslaviji. Tako postajajo prav tisti, ki mečejo blato na podpisnike julijske izjave, grobarji Jugoslavije, pa čeprav se širokoustno trkajo na namišljena jugoslovanska prsa.

In še eno je treba razčistiti: Ko je Vane Ivanović s svojim načrtom dalekovidno postavil zamisel bodoče Jugoslavije mnogo bližje konfederaciji kot pa federaciji

ji, s pravico do izstopa in do lastne oborožene sile posameznih držav, ni nihče od kritikov julijske izjave protestiral, ampak so vsi pohiteli s hvalo, sodelovanjem ali priporočilom. Toda, kakor hitro pa so Slovenci, da ob tem ne navajamo imen, izjavili v bistvu isto, le bolj prirejeno na slovenski primer in trenutno politično stanje, pa takšna negativna reakcija!

To je novi nauk, ki ga velja zapomniti in ki kaže, koliko je tem protagonistom tkzv. jugoslovenstva do resnično enakopravnega sodelovanja in soodločanja v novi politični skupnosti!

ITALIJANSKI POPADKI

Italijane zviija fašizem, kot jih je včasih tresla malarija. Prime jih od časa do časa, da razsajajo po ulicah, si cer so pa dobrodušno in prepevajoče, čeprav ne trezno in učinkovito ljudstvo. Kot bedni nasledniki Rimljanov niso obdarjeni s smislom za red niti nimajo posebnega daru za uspešno demokratično vladavino. Vlada v Rimu se odlikuje po majavosti in nesposobnosti, da bi se posvetila perečim notranjim vprašanjem. Prav to krepi italijansko komunistično stranko in vlada postaja še bolj majava. Opirati se mora na rahlo blazne neofašistične elemente.

Ta dejstva je treba upoštevati, ko premišljamo o Morovi izjavi o tržaškem ozemlju in tržaških demonstracijah, ki jih dejansko niso priredili Tržačani ampak - kot običajno - importirani Italijani. Najbrže le najbolj blazni neofašisti upajo, da se bodo res kdaj spet polastili cone B in mor da celo Istre. Moro gotovo ni tako neumen. Toda zaradi majavosti vlade si ne more privoščiti, da bi govoril odkrito in Italijanom povedal, naj si mussolinijevske cilje končno izbijajo iz glave. Že šestnajst let je poteklo od londonskih sporazumov; italijanske vlade se vrste druga za drugo, pa še nobena ni bila dovolj pogumna in poštena - ali pa močna? - da bi priznala dejstva in sedanjo mejo.

Krivda za obotavljanje pa leži tudi na Jugoslaviji. Tam so bili tako očarani nad "odprto mejo" (ki je v zahodni Evropi nekaj vsakdanjega) in nad trgovskimi stiki (ki tudi niso nič izrednega), da so slepili sami sebe z utvaro, da z Italijo nimajo nerešenih vprašanj. Slovence v Italiji so sili-li v italijanske stranke in vse bi se jim zdelo v najlepšem redu, če bi slovenska manjšina takole čez noč izginila z oblička zemlje. Slovenci pa se ne dajo kar tako meni nič, tebi nič odpraviti s sveta, tudi ne lastnim bratom v Ljubljani na ljubo. In Italijani imajo svoje fašistične popadke. Prišel je čas, ko so tudi v Ljubljani in Beogradu morali pogledati dejstvom v oči in opovedati Titov obisk.

Če ne bi bili sami sebe slepili in če bi bili javnost v Jugoslaviji pravilno obveščali, bi si bili prihranili sedanje presenečenje in razočaranje. Tisti, ki so dovolj blizu Titu, pa naj mu vsaj zdaj dopovedo, naj se jugoslovanska zunanja politika ne ukvarja z Indijo-Koromandijo, z neuvrščeni-mi in z Arabci, ampak z resničnostjo, ki tare jugoslovanske narode v njihovem koncu sveta.

VENDAR ŽE

Dolgo je trajalo, a končno se je tudi gospoda v Ljubljani zdramila in se spomnila na narodna čustva, na pravice za manjšine in na grde ostanke nemške oholosti in zatiranja na Koroškem. Po prvih glasovih, o katerih smo zadnjič pisali, se je vse več forumov začelo zanimati za slovensko manjšino na Koroškem. Na žalost pa se Avstrijci še zmeraj lahko smejejo v pest, ker se uradni Beograd še ni zganil, kot bi bilo treba. Zaenkrat se še lahko tolažijo, da se Ljubljana razburja, Beograd pa molči, vsak zaradi svojih računov. V Ljubljani malo nacionalizma dobro dene, da se režim bolj utrdi, Beograd pa misli na državne interese in se za take malenkosti ne zmeni, kakor smo bili tega navajeni že v prvi Jugoslaviji. . .

Res je, da se tudi uradna Ljubljana ni zmenila za zadeve na Koroškem in je upala, da bo vse tiho minilo. Odprte meje in dobri sosedski odnošaji so ji bili bolj srcu, posebno še, ker v Avstriji in v koroški deželni vladi vladajo socialisti. Toda slovensko ljudstvo se ni dalo tako lahko ugnati, ker je čutilo, da gre za brate onstran meje. Počasi se je širilo ogorčenje. Počasi, ker uradna glasila niso bila naklonjena in so se trudila, da bi prezrla vso zadevo. Končno pa so se morali uradni krogi le udati ljudskemu mnenju in protestirati zaradi nemškega sovinitizma na Koroškem. Tudi KLIC TRIGLAVA je pomagal ustvarjati pravo razpoloženje že od oktobra naprej. Koliko je naša zasluga, da se je končno tudi uradna Ljubljana pripravila do protestov, ni mogoče izmeriti. Dobro pa se nam zdi, da smo od vsega začetka imeli prav.

Nobenega dvoma pa ni, da se je pri tej zadevi pokazalo, da se mora tudi komunistična vlada, kot je v Ljubljani, ozirati na javno mnenje, in da tudi neuradni in majhni časopisi vplivajo na javno mnenje, če zgrabijo pravo stvar o pravem času. To je nauk tudi za bodoče. Uradni Beograd se bo zganil v zaščito koroške manjšine le, če bo slovensko ogorčenje dovolj glasno in slovenski pritisk dovolj močan. Ni toliko važno, kakšne narodnosti je jugoslovanski zunanji minister. Važno je, da mu Slovenci dajo čutiti, kaj mislijo. Potem se tudi Avstrijci ne bodo več v pest smejali. Spomnili se bodo, kako oni sami podpirajo svojo manjšino na Južnem Tirolskem in bodo imeli morda celo nekaj spoštovanja do Jugoslavije.

UREDNIŠTVO

SLOVENEK, SPOMNI SE BRATOV NA KOROŠKEM IN DARUJ ZA NJIHOVO

"SAMOPOMOČ"!

SAMOPOMOČ, c/o KLADIVO, Skodagasse 20/613, 1080 WIEN

ZA ZAVAROVANJE SLOVENSKE SUVERENOSTI

Preden pričnem s prikazom, kako je jugoslovanski zdovski tisk reagiral na julijsko izjavo 'Za zavarovanje slovenske suverenosti' (KT 374), bi priporočil vsem, ki jih predmet zanima, da se vrnejo nazaj v julijsko objavo te izjave in njenim izvajanjem skrbno sledijo. Izjava je po svojem značaju nujno jednata, kar narekuje, da jo je treba brati skrbno.

'SLOVENCİ ZA KONFEDERACIJU'

Prva je reagirala, če izvzamem pisanje SIJA SLOVENSKE SVOBODE v Argentini, ki se je odlikoval po objavi prvega zaupnega osnutka in pozneje z enostavnim zmerjanjem, ljoticévska ISKRA v Muenchenu. V številki 464 z dnem 15. avgusta 1970. je dokaj skrbno, čeprav zgoščeno poročala o vsebini izjave. Nato jo je takole komentirala:

"Ne vemo, na kolikšen odziv bo ta izjava naletela med Slovenci, zlasti ne, kolikšen odziv bo imela med slovenskimi komunisti, toda z ozirom na ugled in resnost ljudi, ki so ta poziv podpisali, z obžalovanjem ugotavljamo, da pomeni to zapuščenje skupne države Jugoslavije, ki je bila prav slovenskemu narodu največji prijatelj in ki je v času svojega petdesetletnega obstoja za Slovence največ storila. Kajti, insistiranje na lastni suverenosti, na svojih interesih, na svoji zaščiti in obrambi, ne misleč na celoto, pomeni razbijanje skupnosti, kajti zveza držav ni isto kot zvezna država, ki smo jo dogovorno sklenili in sprejeli. Veliko vprašanje je, kako bodo ostali partnerji reagirali na to predloženo preureditev, in obstoja velika bojazen, da bo prej prišlo do dokončnega razhoda kot pa da sprejema tega predloga.

'ČESTITAMO SLOVENCIMA'

2. septembra se je v uvodnem članku oglasil Dr. Juraj Krnjević v HRVATSKOM GLASU in takole pisal:

"Zavarovanje 'suverenosti slovenskega naroda v državnem okviru slovenske republike', je bilo proglašeno kot slovenski narodni program v izjavi, ki so jo poslali slovenskemu narodu ugledni slovenski izobraženci.

Izjavo so v imenu večjega števila slovenskih intelektualcev v Evropi, Severni in Južni Ameriki ter v Avstraliji podpisali: dva vseučiliška profesorja, dr. Ciril Žebot in dr. Jože Velikonja, ter trije uredniki slovenskih emigrantskih časopisov: Dušan Pleničar, Mate Resman in Demetrij Weble.

Ob koncu izjave pravijo podpisniki, da se obvezujejo, da bodo odločno in vztrajno podpirali zahteve za suverenost svoje domovine, dokler ne bodo izpolnjene. S tem namenom bodo tudi nadaljevali z medsebojnim sodelovanjem.

Dovolj je, če se navede samo ta dejstva, da spoznamo važnost izjave, o kateri govorim. Ta izjava kaže današnje stanje političnega razvoja pri Slovencih. Še v nedavni preteklosti bi bilo tako izjavo komaj mogoče zamisljati. Ko je, niti ne tako dolgo, Franc Jeza izdal knjigo 'Nova tlaka slovenskega naroda', je niso slovenski listi

niti omenili in vendar je bila pisana ter podprta s stvarnimi razlogi na isti liniji, na kateri je pisana tudi ta izjava. Samo pri 'Hrvatskem glasu' smo dali Jezovi knjigi širšo publiciteto.

S tem v zvezi je potrebno reči še nekaj. Izjava dokazuje tudi to, da se je v poslednjih letih primerila globalna revolucija v pogledih in mišljenjih slovenskih intelektualcev, ki jih je privedla do tega, da so slovenskemu narodu poslali to skupno sporočilo. Ni majhna stvar, če se intelektualci zadinjijo in izdelajo svoj program. Slovenci pa so zdaj dosegli prav to. Če bi jih primerjali s hrvatskimi izobraženci, ki po svojih pogledih na svet stoje na približno istih stališčih kot ti Slovenci, potem vidimo, da so Slovenci s to izjavo pokazali veliko več politične zrelosti, kot pa hrvatski intelektualci s svojimi mišljenji, objavljenimi nedavno v knjigi 'Hrvatska danas i sutra'.

Hrvatskih intelektualcev se je sestalo okrog deset in so imeli med seboj zelo učene pogovore. Vsakdo je povedal svoje mnenje, vendar se nista zedinila niti dva, kaj šele vsi. Ko je gospa Nada Kesterčanek pisala v 'Hrvatskom glasu' o tej knjigi, je potrebovala polne štiri članke, da je čitateljem podala vsaj najbolj pomembna mišljenja, tiskana v knjigi 'Hrvatska danas i sutra'. Čeprav imajo tudi oni isto ambicijo, kot njihovi slovenski kolegi, da pomagajo svoji domovini, da bi prišlo do 'najboljših rešitev', so vendar pokazali le malo sloge. Tako so se hrvatski intelektualci vedli tudi v preteklosti in se niso mogli zediniti na nobeni bistveni postavki, zato bi bila ta knjiga bližja stvarnosti, če bi ji izdajatelj dal naslov 'Hrvatska včeraj, danes in jutri'. Mogoče bi primer slovenskih razumnikov koristil tudi nam Hrvatom.

Ni pa slovenska izjava ostala samo pri zahtevi po suverenosti slovenskega naroda v slovenski državi. Obstojati morata Slovenski državni zbor in državna vlada. Da pa bi lahko zavarovala suverenost slovenskega naroda, morata zbor in vlada razpolagati tudi z vsemi oboroženimi silami na slovenskem državnem ozemlju.

Izjava govori o možnosti zveze, v katero bi vstopila suverena slovenska država, vendar ni niti z besedo nakazano, kakšna naj bi bila ta zveza in kdo naj bi vstopil vanjo. Jugoslavija sploh ni omenjena, kar pomeni, da si po tej izjavi slovenski narod pušča svobodne roke, v kolikor se bo odločil za neko zvezo in s kom. Pa tudi če bi vstopil v neko zvezo, si pridržuje pravico do odcepitve, če v tej zvezi ne bi videl varnosti za svojo narodno in državno suverenost.

Podpisniki izjave so posebej poudarili, da se o usodi Slovenije in slovenskega naroda ne sme več odločati, kot je to bilo doslej, izven nje, temveč v Sloveniji sami. O

tem je zapisal urednik 'Klica Triglava' in eden od podpisnikov izjave, sledeče:

'... centri odločanja so bili redno izven Ljubljane in Slovenije in se slovenski organi upravljanja niso upali, niti niso bili za to usposobljeni in pooblaščen, da v usodnih trenutkih ukrepajo po svoji uvidevnosti in v skladu z danim položajem brez predhodnih navodil iz centra države. Težko je reči, da je tu vedno šlo za pomanjkanje patriotizma. Verjetno bo obratno: patriotizem slovenskih upravnih organov se je v preteklosti vedno pokrival s patriotizmom države do tolike stopnje, da je lojalnost do skupne države dejansko lahko predstavljala izdajo lastnih narodnih interesov... Povsod so Slovenci bili prisotni, odločali pa niso o ničemer. Sodelovanje, sodelovanje in spet samo sodelovanje - parola, ki je vodila pogostokrat do prikrivanja pred narodom dejanskih dejstev z izgovorom državnih tajnosti. Slovenci so se pogostokrat pojavljali v položaju in vlogi berača s kapo v roki. Temu mora biti konec...'

Profesor dr. Ciril Žebot pa v svojem 'sporočilu bratom v domovini in po svetu', ki je bilo natisnjeno kot nekak predgovor izjavi, pravi nekako takole: 'Danes mora biti vsakemu Slovenci jasno, da se mora Slovenija utrditi, ohraniti in svobodno razvijati predvsem z lastno skupno voljo in z lastnimi preventivnimi ukrepi. To še posebej velja za sedanje kritično prehodno razdobje.'

Ob zaključku bi rekel še tole: Hrvaški narod ima mnogo velikih skupnih interesov s slovenskim narodom, predvsem v mednarodnem življenju. Zato se ne sme v slovenskem narodnem življenju dogoditi nič važnega, ne da bi to bilo poznano tudi nam Hrvatom in ne da bi mi to upštevali."

Tako je zaključil svoj komentar dr. Juraj Krnjević, predsednik Hrvatske seljačke stranke.

'NE MALO IZNENADJENJE - OD SLOVENAČKIH EMIGRANATA'

Pod tem naslovom, ki nazorno kaže, da so mnogi doslej jemali kot samo po sebi umevno, da presenečenja ne prihajajo od slovenskih emigrantov, je NAŠA REČ, glasilo Saveza Oslobodjenje, v številki 218, meseca oktobra lani, takole poročala in komentirala:

'Londonski Klic Triglava je 11. julija objavil izjavo slovenskih javnih delavcev, urednikov emigrantskih listov, univerzitetnih profesorjev in drugih osebnosti vseh političnih barv z izjemo slovenskih klerikalcev (Slovenske ljudske stranke na čelu z g. M. Staretom). Naslov izjave že sam jasno kaže, o čemu je govora: 'Za utrjevanje slovenske suverenosti'.

Izjava pričinja o težkih posledicah sovjetske okupacije Češkoslovaške od strani Sovjetov in da je, zaradi tega (?) treba 'obnoviti prvobitno slovensko državnost', utrditi 'suverenost slovenskega naroda v državnem okviru slovenske republike', da mora slovenska republika 'razpolagati z vsemi oboroženimi silami in obrambnimi napravami Jugoslovanske ljudske armade na slovenskem državnem ozemlju', da dobi sedanji Zbor narodov 'značaj edine zvezne zbornice', da se morajo vprašanja med republikami 'reševati z enakopravnimi

sporazumevanjem' in da se morajo republike 'skupno upirati vsakemu poskusu nasilnega vmešavanja v svobodni razvoj njihovih odnosov tako od zunaj kot tudi od znotraj', da je treba prestolnico jugoslovanske skupnosti prenesti 'v nevtravno mesto, bliže težišču večnarodne skupnosti'. Na koncu predvideva ta izjava - legitimno demokratsko pravico - da tudi 96% prebivalcev Slovenije, ki niso člani Zveze komunistov, dobijo pravico udeležbe v upravljanju republike. Poleg tega 'mora slovenska republika urediti svoje odnose s sosednimi oblastmi Koroške, Štajerske in Furlanije, Julijske krajine, s ciljem za plodnejše sodelovanje v skupnem prometnem, turističnem in občegospodarskem prostoru' in da narodne manjšine, ki obstoje na obeh straneh, bodo zavarovane v svojih pravicah v tem smislu, da bo zavarovana 'jezikovna in kulturna enakopravnost, ki bi na ta način postala med temi ljudmi, ki živijo v alpsko-jadranskem zaledju tržaškega zaliva, ustvarjalna vez'.

Ta izjava kot da naj koraka 'vštric' s pokreti med slovenskimi komunisti - za preureditev SFRJ v konfederacijo. Med podpisniki ima precej tistih, ki so nekoč bili za 'neodvisno slovensko državo', pa bi se te strani mogli smatrati to kot 'napredek'. Toda med podpisniki se nahaja tudi urednik Klica Triglava g. Dušan Pleničar, ki je tu nedavno v istem Klicu Triglava pokazal, da konfederacija ni možna v pogojih jugoslovanske skupnosti. Četudi denemo na stran spremembo mnenja, je vendar treba pokazati na dve bistveni nesmiselnosti te slovenske izjave.

Prvič, ali more zares kdo, ki je priseben, verjeti, da se more Jugoslavija sama braniti pred sovjetskim navalom? In če je celi Jugoslaviji potrebna tuja pomoč, ali se more potem sama Slovenija braniti pred Sovjeti? In ali ni celo nekdo že poskušal v nedavni preteklosti, da stopi pred nacističnega napadca 1941 in mu ponudi slovensko 'armado' v zameno za malo avtonomije?

Drugič, ali zares živi kakšen inteligenten Slovenec, ki more trenutek verjeti, da bi bil položaj slovenskih manjšin v Avstriji in Italiji ugodnejši, če bi za sedanji mejami stala 'suverena slovenska republika'? Ali brani pravice teh manjšin mnogo boljše skupnost dvajsetih milijonov ljudi, celo tedaj, ko Slovenija ni bila niti samoupravna enota a kaj šele samo posebna federativna republika?

Ko že Hrvati in Srbi pozabljajo v emigraciji, kako bi izgledala njihova usoda bez Jugoslavije, potem bi bilo treba vsaj Slovence spomniti v tem oziru, morda celo lažje kot Hrvate in Srbe. Opozorimo jih na pisanje BORBE dne 10. avgusta 1965. točno pred petimi leti, v zvezi z njihovim neskromnim samozaupanjem v pogledu 'enakopravnosti' manjšin:

'V teku julija in prvih dni avgusta se je v Trstu dogajalo nekaj čudnega in zaskrbljujočega, kot v času hladne vojne... na mestnih ulicah so skupine fašistov napadale mimoidoče, preobračale avtomobile... da bi na koncu zlile vso svojo najhujšo jezo nad sedežem nekih organizacij slovenske narodne manjšine. Protijugoslovanski in protislovenski ton teh izzivanj je bil zelo izrazit... Z obžalovanjem se mora na primer ugotoviti, da je policija dovolila fašistom... da so ure vzklikali parole 'Smrt Slovincem' in podobno...'

Kaj bi se šele zgodilo s Slovenci v Trstu, če bi bila Slovenija 'suverena republika'? zaključuje komentar NAŠA REČ.

V letošnji januarski številki je isti list poročal, da je gornji članek objavil 15. oktobra tudi GLAS KANADSKIH SRBA in dodal, da se splošno čudijo, da je izjavo podpisal tudi g. D. Pleničar, urednik Klica Triglava.

'NEKATERE SPREMEMBE STALIŠČ V JUGOSLOVANSKI POLITIČNI EMIGRACIJI'

Argentinska SVOBODNA SLOVENIJA, ki jo ureja g. Miloš Stare, novi načelnik Slovenske ljudske stranke, se je na julijsko izjavo ozrla le mimogrede, ko je poročala o razvoju v jugoslovanski politični emigraciji. Takole je zapisala:

'V slovenski politični emigraciji so skupine v Narodnem odboru za Slovenijo ostale pri znanem programu ne odvisne Slovenije v svobodni, demokratični Jugoslovanski konfederaciji, če je ta seveda možna. Skupina okoli Sija slovenske svobode se zavzema za popolnoma neodvisno, suvereno Slovenijo izven Jugoslavije. Skupina dr. C. Žebota in tovarišev 'hoče videti obnovev prvotne slovenske državnosti... v izpopolnitvi in utrditvi' SR Slovenije, kjer 'bo treba 98% državljanom slovenske republike, ki niso člani Zveze komunistov, zajamčiti od slednje neodvisno in enakopravno udeležbo pri političnem odločanju o razvoju Slovenije v smislu demokratičnega pluralizma'.

Zanimivo je, da so se zadnji skupini, ki so sestavljajo sicer pretežno pripadniki 'Slovenskega državnega gibanja', bivši člani in prijatelji 'Straže', pridružili tudi nekateri 'mladi' liberalci in en bivši 'katoličan v OF'. Če se ti za 'svojo rojstno domovino posebej prizadevni Slovenci v svetu' še smatrajo za 'politično emigracijo', iz njihovega 'Obvestila rojakom doma in po svetu' ni razvidno, zaključuje A. D. v SVOBODNI SLOVENIJI.

'ZA ZAVAROVANJE SLOVENSKE SUVERENOSTI'

SOKOLSKI VESTNIK v svoji 3. lanskii številki obžaluje, da ne more zvedeti imen vseh 'teh številnih borcev za suverenost slovenskega naroda', ki se prav v najusodnejših časih igrajo z njegovo usodo.

'Ko smo Sokoli izdali ob 50-letnici Jugoslavije proglas, se je dr. Ciril A. Žebot na dokaj nedostojen način obregnil ob Jugoslovansko Sokolstvo prav v istem listu. Sokolstvo gradi bodočnost države in varnost njenih narodov na 1. decembru 1918, ko so ti narodi prvič v zgodovini ustanovili veliko južnoslovansko državo, da si zavarujejo ogrožen obstoj. To so dosegli po stoletjih bojov in trpljenja, ob sodelovanju uma in orožja, zavedajoč se, da jim bo le tako združenim mogoče kljubovati neštetim sovražnikom. Niti ta država (največ radi notranjih rušilcev!) v usodnih trenutkih ni bila sposobna kljubovati nevarnostim, kar se je pokazalo ob izbruhu druge svetovne vojne in po njej. Jugoslovanski narodi se prav sedaj nahajajo še v kritičnejšem položaju, ogroženi od vseh strani, z vzhoda in zapada.'

Pa se ti najdejo ljudje, ki sami sebe proglašajo za branilce suverenosti slovenskega naroda in načenjajo vprašanja, ki bi v najmirnejši svetovni situaciji imela lahko

usodne posledice za vse jugoslovanske narode, posebno pa še za slovenskega. Kako bi iz teh pretresljajev izšel prav slednji, si lahko vsak resen človek predstavlja. Ko bi branilcem suverenih pravic slovenskega naroda v resnici bilo za te pravice, bi mu napravili večjo uslugo, ko bi se odločno postavili za nedotakljivost jugoslovanskih državnih meja, za katerimi bo tudi slovenski narod na varnem. Ko bo za temi varen, pa naj mu poskušajo zagotoviti vse narodnostne pravice. Nikdo jim te pravice ne bo oporekal. - Odnosa med narodi doma mi zdomski Jugoslovani ne bomo mogli reševati. Jih bodo že morali rešiti narodi v domovini. Izjave (in ne le ta!) so pa skrajno nevarne v slučaju resnih svetovnih zapletljajev, ker jih lahko naši sovražniki s pridom porabijo v našo škodo. Kdo bi potegnil iz takih zapletljajev kratki konec, je na dlani! - Slovenci poznamo pregovor: "Če hudič ne more pogruntati ničesar več, se vsede v koprive!" zaključuje svoj komentar podpisani 'Sokol'.

/Svoj komentar h gornjemu dajemo v 1. uvodniku/

DUNAJSKA IZJAVA

/Obžalujemo, da nam zaradi pomanjkanja prostora ni bilo mogoče prej objaviti naslednje izjave Kluba Mladje, ki smo jo prejeli koncem novembra. Ur. /

Koroški slovenski kulturni delavci, zbrani ob priliki rednega občnega zbora KLUBA MLADJE v dunajskem hotelu Regina s sledečo deklaracijo zavzamejo svoje stališče do Avstrijske državne pogodbe in njene 15-letne prakse, kar zadeva uresničitev mednarodno zajamčenih določil člena VII:

Praznovanje 50-letnice koroškega plebiscita je ponovno dokazalo, da merodajnim osebam in ustanovam ne gre za dokončno pravno in praktično rešitev še stalno odprtega manjšinskega vprašanja, temveč le za prazne besede splošne tolerance, za prazne politične ideje in oddaljena mednarodna vprašanja.

Od dejanskega položaja pri svojem kulturnem delovanju prizadeti izjavljajo:

- 1) da naj državne in deželne oblasti končno upoštevajo obširno kulturno delovanje koroških Slovencev s tem, da v svoje letne proračune sprejmejo stalne in primerne finančne prispevke slovenskim kulturnim organizacijam in publikacijam ter splošnemu kulturnemu prizadevanju.
- 2) Kultura in vse z njo povezane akcije se dajo pojmovati samo v povezavi s celotnim družbenim dogajanjem in se s tem tudi ne dajo ločiti od najučinkovitejših družbenih dogodkov - od političnih. Vsiliti ljudstvu kulturno infantilnost pomeni, preprečiti njegovo politično samoosveščanje.
- 3) Ponoven dokaz, da so navedena zatiralna stremjenja v koroški družbi dana, je reakcija koroških oblasti, koroškega tiska in javnega mnenja na kulturno-politično dejanje, ko so neznaní dopolnili nemške krajevne napise s slovenskimi. Namesto da bi se politične oblasti spomnile svojih kodificiranih dolžnosti in takoj same dopolnile ostale krajevne napise, je koroška družba odgovorila

preko policijskih organov.

Kdo more zdaj od nas zahtevati, da se distanciramo od ustavno garantiranih dvojezičnih topografskih napisov?

Na Dunaju, 8. novembra 1970.

Od našega dopisnika:

JE PROTEST ZALEGEL?

18. decembra je avstrijski kancler Bruno Kreisky sprejel ob prisotnosti zunanjega ministra in predsednika koroške deželne vlade oba predsednika političnih organizacij koroških Slovencev, dr. Vospernika in dr. F. Zwitterja.

Kancler je izjavil, da bodo taki sestanki, na katerih bodo proučevali manjšinsko vprašanje in njegove težave, najmanj enkrat na leto. Izrazil se je proti takoimenovanemu 'ugotavljanju manjšine', prebrisanemu načinu, kako uničiti ti slovensko manjšino, do katere ima Avstrija z mednarodno državno pogodbo neodtujljive obveznosti, ki jih doslej ni izpolnila. Kancler je dalje odobril ustanovitev kmetijske šole za Slovence.

Na koroškem političnem poprišču je značilno, da je bil dr. Vospernik prvič povabljen k posvetovanjem v parlamentarnem klubu koroškega deželnega zbora od strani Ljudske stranke. Hans Ogris je kot poslanec itak že član socialističnega parlamentarnega kluba.

Deželna vlada je dalje izjavila, da večina koroškega prebivalstva želi miroljubno sožitje vseh Korošcev in pozornost do pravic slovenske manjšine ter poglobitev prijateljskega vzdušja v politiki dobrega sosedstva s Slovenijo in Furlanijo-Julijsko krajino. Vladna izjava je tudi zavrnila Heimatdienstovo izjavo, da mora izginiti eden od obeh narodov na Koroškem (KT379).

Od našega dopisnika:

SLOVENSKA KAPELA

Po štirih letih načrtov, trdega dela in žrtev, pravi tiškovno obvestilo Pripravljalnega odbora za blagoslovitev slovenske kapele v ameriškem Narodnem svetišču Brezmadežnega spočetja v Washingtonu, bo 15. avgusta letos kapela končno blagoslovljena. Kot sem pred časom že poročal, gre za preostalo kapelo v tem izredno lepem svetišču ki so jo uspeli rezervirati zase ameriški Slovenci. Minuli december so takšno kapelo blagoslovili Hrvati ob navzočnosti zagrebškega nadškofa.

Program se bo prišel v petek 13. avgusta in bo dosegel višek za blagoslovitvijo v nedeljo 15. avgusta, na Veliki Šmaren. Tedaj pričakujejo v Washingtonu veliko slovenskih romarjev ne samo iz Amerike ampak tudi iz same Slovenije s slovenskimi škofi na čelu. Ob tej priliki bodo odprli tudi slovensko kulturno razstavo, bodo imeli slavnostni banket in druge društvene in družabne prireditve, romarji pa bodo tudi imeli priliko za organizirani ogled mesta Washingtona. Obiskovalci bodo stanovali v enem največjih hotelov v Ameriki, v Sheraton Park Hotelu, kjer

so vse sobe opremljene s klimatskimi napravami. Hotel je tudi izredno ugodno situiran za slovenske obiskovalce, ima parkirni prostor in plavalni bazen. Cene niso pretirane in sicer \$18.00 za eno osebo, \$24.00 za sobo z dvema posteljama in \$27.00 za sobo s tremi posteljami. Za vse prireditve bo potrebna samo ena vstopnica za \$20.00 (do 1. aprila) in \$23.00 po 1. aprilu. V ceni je vračunana posebna spominska značka, ogled mesta v soboto, slavnostni banket in ples, prevoz iz hotela v Narodno svetišče in nazaj, poseben program svečanosti in spominska brošura.

Pripravljalni odbor prosi vse, ki nameravajo priti k svečanostim, da se čimprej prijavijo na naslov:

Slovenian Chapel Fund,
Dedication Committee for Slovenian Chapel,
P.O. Box 6295, Washington DC 20015.

Angleška revija za sovjetske in vzhodno-evropske zadeve SURVEY je objavila pod naslovom 'Titova zapuščina' razpravo Ilije Jukića. Ker nam to pot prostor ne dopušča, bomo o vsebini poročali prihodnjič. Ur.

Od domovinskega sodelavca:

OROŽJE V DOMOVINO

Domovinski tisk je poročal, da je železniška milica neposredno pred novim letom, ko se je veliko sezonskih delavcev vračalo domov iz tujine na novoletno praznovanje in dopust, z dobro pripravljeno akcijo odkrila veliko uvoženega orožja in streliva. Običajno je milica vstopila v posebne delavske vlake že na Jesenicah in do Ljubljane opravila svoj posel.

Sicer se je uvoz tega orožja dejansko vršil vsako leto, toda letos je presegal vse dosedanje primere. Cenijo, da znaša vrednost letos zaplenjenega orožja do sto tisoč novih dinarjev. Odkrili in kajpak zaplenili so preko 100 pištol in več kot deset tisoč nabojev, da o nožih na vzmet niti ne govorim. Odkrili so tudi precej rakernih samokresov in celo pištol s plinskimi naboji (solzilni plin). Milica je odkrila skrivališča skoro v vsakem vlaku, ki je vozil delavce proti Srbiji in Bosni. Mnenja pa so deljena, ali gre tu za nacionalistične nagibe 'tihotapcev', za 'tradicionalni' odnos do orožja ali pa enostavno za huliganske intencije.

MARTIN FIERRO

Zagotovo najboljša kulturna publikacija povojne slovenske emigracije in verjetno tudi najboljša za dolgo vrsto bodočih let. Na tej največji in najbolj pomembni argentinski pesnitvi je dr. Tine Debeljak delal nad 20 let. Bogata in izvorna oprema in oblika delata čast ne samo emigraciji ampak vsemu slovenstvu. Cena vezanemu izvodu je £5-17-0 preko urednika Klica Triglava.

TRETJA JUGOSLAVIJA

Zaključek

EVGENIJE JURIŠIČ (19) je mnenja, da čeprav se zdi primernejše, da bi uvedli policentrizem federalnih ustanov in glavnih organov, t. j. enakopravno razdelitev sedežev glavnih organov in ustanov Skupnosti po ozemlju držav-članic in enakopravno razdelitev poslov Skupnosti med pripadniki posameznih narodnosti, bi bilo boljše, ako bi izločili prestolnico in jo postavili v neko federalno področje pod oblast federalne vlade kot je to primer v Združenih državah in v Meksiki. Glede enakopravne porazdelitve poslov Skupnosti med pripadniki posameznih narodnosti, meni Jurišič, da bi taka porazdelitev morala veljati samo za Svet držav. (Ivanovičev načrt namreč predvideva Parlament skupnosti kot 'vrhovni organ Skupnosti', ki bi se sestojal iz dveh domov: Sveta narodov in Sveta držav.) Čeprav bi bilo treba tudi zunaj Sveta držav težiti k enakopravnosti, pravi Jurišič, ne bi smeli deliti položajev po nacionalnem ključu brez ozira na sposobnost. Po njegovem mišljenju so nacionalni ali državni ključni lahko koristni samo za najvišje politične ne pa tudi strokovne položaje. Poleg tega bi bilo potrebno zagotoviti pravice manjšin v posameznih državah in to ne samo 'tujih' ampak morda še bolj 'domačih' (npr. Hrvatov v Srbiji, Srbov v Hrvatski itd). Tudi znotraj posameznih držav bi bilo treba uvesti gotove ključe - enako kot na federalnem nivoju.

Jurišiču se tudi zdi, da daje Ivanovičev načrt prednost konfederativni ureditvi Jugoslavije pred federativno, in pravi, da tako stališče moremo zavzeti samo v primeru razpada Jugoslavije. Edino v takem primeru velja, da posamezne države delegirajo svojo suverenost Skupnosti, kajti v federaciji imamo sicer obraten primer. Ako gre za federacijo, bi bilo čisto možno, pravi Jurišič, da bi nekatere pokrajine želele in zahtevale, da pridejo neposredno pod federalno oblast, medtem ko bi se prebivalci teh pokrajin lahko opredelili za posamezne nacionalnosti. Na ta način bi se recimo lahko izognili, da bi dali pravico do države Bosni in Hercegovini, kjer - kot meni Jurišič - "zares nihče niti ne predpostavlja, da obstoja nek poseben narod".

Kar zadeva zunanjo politiko, smatra Jurišič, da bi ta morala počivati na enostavnem načelu, da ni večnih sovražnikov kot tudi ne večnih ali tradicionalnih prijateljev. Zunanja politika Jugoslavije bi morala biti izraz naše dejanske moči, naših potreb in dolgoročnih ciljev.

+

DR. LJUBO SIRČ (20) izraža v pogledu Bosne in Hercegovine precej drugačno mišljenje kot pa Evgenije Jurišič. On smatra, da "civilizirana rešitev 'srbsko-hrvaškega vprašanja' mora vzeti v poštev želje bosansko-hercegovskih muslimanov, kar je enako nemogoče doseči z referendumom večine".

Dr. Sirc se strinja, da mora samoopredelitev v jugoslovanskih prilikah dobiti obliko "dogovora med izvoljenimi predstavniki posameznih narodov". Medtem ko je v tem pogledu položaj Makedoncev in Slovencev manj zapleten, ker so njihove meje jasnejše, je zanje važno, da tudi njihovi neposredni sosedje dosežejo sporazumno rešitev. "Zato je tudi zanje važno, da preko svojih izvoljenih predstavnikov sodelujejo pri dogovarjanju, posebno še zato, ker bo rezultat vplival tudi na obliko morebitne Skupnosti," pravi Sirc.

Analizirajoč Ivanovičev načrt, Sirc smatra, da morata dva elementa konfederacije, ki ju predlaga Ivanovič, 'zadovoljiti vse ljudi dobre volje', in to sta: 1) Jugoslavija mora biti urejena na podlagi dogovora med zastopniki vseh jugoslovanskih narodov, in 2) Skupnosti pripadajo samo kompetence, ki so ji izrecno dane z ustavo, torej spet z dogovorom, medtem ko pripadajo vse ostale kompetence državam-članicam. Sirc meni, da so srbski, pa tudi možni hrvaški pomisleki proti konfederaciji v tem, da bi to onemogočilo samoopredelitev v mešanih krajih. Ivanovičev načrt predlaga, naj bi Ustava skupnosti predvidevala postopek za izpolnitev pravic samoopredelitve, kakor tudi za revizijo Ustave in za morebitno samoopredelitev tudi po sprejemu Ustave - t. j. da je tudi potem še vedno možno, da se neka država-članica odloči za to, da zapusti Skupnost. Sirc pripominja, da je jasno, da bi moral biti tudi ta postopek stvar dogovora med predstavniki narodov.

Kar se tiče federalne vlade in parlamenta, je dr. Sirc mnenja, da vprašanje parlamentarne demokracije v strogem smislu te besede, da namreč vlada mora imeti večino v parlamentu, ker sicer pade, ne odgovarja jugoslovanskim prilikam in jugoslovanski obliki konfederacije. Dosti boljše bi bilo, da bi vlade recimo imele dveletni mandat in da bi v tem pogledu ravnali po švicarskem ali ameriškem vzorcu. Enako bi bilo bolj primerno, da Skupnost nima enega poglavarja, ampak da bi Skupnost predstavljal kolegij.

Veliko prostora posveča Ljubo Sirc onemu delu Ivanovičeve razprave, v katerem je rečeno, da bi potem, ko pridemo na jasno, katera od alternativ komunističnemu režimu prihaja pri nas v poštev, lahko postavili vprašanje, ali je današnji režim (ali neke njegove struje) na en ali drugi način v stanju podzvzeti in izvesti potrebne reforme. Z ozirom na razvoj v Jugoslaviji izza objave Ivanovičevega načrta in same knjige 'Demokratska Jugoslavija' - prenos novih kompetenc s federacije na republike in ustanovitev predsedstva zvezne republike, itd - kakor tudi objave izjave "Za zavarovanje slovenske suverenosti" v emigraciji, so Sircove pripombe zelo aktualne. Tako Ivanovičev načrt kot omenjena izjava v emigraciji po-

udarjata možnost sovjetske intervencije, zlasti ob Titovem odhodu ali smrti, in opozarjata na važnost opredelitve in akcije raznih režimskih struj - zlasti onih, ki so staliniščno razpoložene in zato naklonjene Moskvi, ter onih, ki želijo nadaljevati sedanjo Titovo politiko. Sirc je mnenja, da skoro nihče ne verjame, da bi recimo Kardelju po Titovem odhodu uspelo obdržati Jugoslavijo na sedanji Titovi liniji. "Stvari se bodo razvijale bodisi v smeri večje svobode bodisi v smeri čvrste roke in nadaljnega zategovanja vajeti," pravi Sirc. "Svobodoljubni ljudje vseh vrst bi morali v sedanjih pogojih podvojiti napore, da se prepreči konec sedanje Titove linije s popolno zmago reakcijo, a v ta namen je predvsem potrebno, da se sporazumejo o glavnih načelih, predvsem v pogledu ureditve odnosov med jugoslovanskimi narodi. Važna naloga jugoslovanskih liberalnih komunistov (tj. anti-stalinistov, moja op.) je v tem, da posredujejo svoje izkušnje študentom in mladini, ki se, kot je videti, še vedno vara z ultra-levičarskimi idejami. Te ideje," pravi Sirc, "v precejšnji meri prihajajo v Jugoslavijo z Zapada, kjer z njimi nimajo nikakih izkušenj. Mladi na Zapadu, ki niso doživeli razvoja zadnjih 25 let, si očitvidno niso na jasnem, da so ravno podobne ideje dovedle vzhodno Evropo v sedanjo slepo ulico. Potrebno bo tudi analizirati vlogo marksizma v naslednjem desetletju. Marksizmu je treba priznati vlogo motorja, ki veliko ljudi žene, da se brigajo za usodo navadnega človeka, toda obenem je treba z analizo pokazati, da marksizem v veliki meri pozablja na pravo ljudsko naravo in tako, dobesedno prenešen v življenje, vodi k rezultatom, ki so nasprotni osnovnim idejam samega marksizma. Marx zavzema danes položaj, podoben položaju Aristotela ob koncu srednjega veka. Nihče ne odreka Aristotelu veličine, toda dejstvo je, da je enostranski sprejem njegovega nauka takrat zaustavila razvoj znanosti in idej in dovedla do stagnacije, katero je razbil šele novi pogled na stvari," ugotavlja Sirc. Istočasno je treba storiti vse, kar je mogoče, da bi reformistične skupine v vzhodno-evropskih deželah prepričale sovjetsko vlado in javnost, da demokratske reforme ne ogrožajo sovjetskih državnih interesov. Nasprotno, numorno je treba dokazovati, da je v državnem interesu Sovjetske zveze, da so narodi, ki se nahajajo med njo in Zahodno Evropo, zadovoljni, ne pa da kipijo od prikritega sovraštva do Moskve. "Težko je reči, ali to lahko uspe, toda predstavlja eno od smeri, katero je vredno poskusiti," zaključuje Sirc v upanju, da bi tak razvoj v Jugoslaviji in v vzhodni Evropi preprečil prelivanje krvi.

NEGOVAN RAJIĆ (21) ugotavlja, da ni mogoče oporekati, da je v gotovem smislu Jugoslavija iz leta 1945. pomenila napredek z ozirom na Jugoslavijo iz leta 1918. S tem, da je izginila monarhija, ki je bila srbska, je postala nova država psihološko bolj sprejemljiva za ostale narode Jugoslavije. "Pravtako je, - čeprav je bilo to vprašanje za Srbe zelo boleče, - dve desetletji obstoja makedonske nacionalnosti pokazalo, da je za Jugoslavijo, pa tudi za Srbe, boljše imeti v vardarski dolini Makedonce, ki se čutijo kot Jugoslovane, kot pa nekakšne Srbe, ki se ču-

tijo Makedonce," pravi Rajić. Dejansko pa je bila rešitev nacionalnega problema samo "idejna" rešitev, kar se je posebno pokazalo, ko je prenehala ameriška pomoč. Do leta 1963. je dobila Jugoslavija od Amerike preko dve milijardi dolarjev pomoči. Čim je ta prenehala, se je pojavil problem nerentabilnosti jugoslovanske industrije, zlasti ker njeni proizvodi niso mogli tekmovali na mednarodnem tržišču, in s tem seveda tudi zapiranje tovarn in brezposelnosti. Verjetno je, pravi Rajić, da je treba vzroke prvih pomembnejših manifestacij nacionalizma iskati ravno v novo nastalih gospodarskih pogojih.

Ko govori o razvoju vse ostrejšega nacionalizma v Jugoslaviji, Rajić navaja, da medtem ko ekstremni srbski nacionalisti zahtevajo maksimalno Srbijo (v teritorialnem smislu), ne povedo, kako bi to lahko dosegli brez nove državljanske vojne. Stališče teh Srbov je isto do Hrvatov kot do Albancev, Bolgarov in Madžarov. "Z drugimi besedami, ekstremni srbski nacionalizem nam predlaga ustvaritev zaprte srbske družbe v odnosu na večino naših sosedov", pravi Rajić in dodaja, da je taka družba iznajdba totalitarnih režimov - fašističnih in komunističnih - ki bi na tak način želeli ohraniti čistočo svoje vere in stalnost svojih političnih in socialnih ustanov. Isto velja za hrvatske separatiste. A rezultat take družbe smo že videli s Hitlerjevo diktaturo v Nemčiji. Dejstvo pa je, da "si hrvatski in srbski interesi niso vedno in povsod nasprotni, ampak so zelo pogosto skupni in dopolnilni in to tako v sami Jugoslaviji kot v odnosu na svet, ki nas obdaja," zaključuje Rajić.

+

ALOJZI ZUPAN (22) je mnenja, da je na vprašanje Jugoslavije možno gledati samo s "periferije" napram "centru" in ne obratno. Ne strinja se z mnenjem, da je postavljanje zahtev napram centru skupnosti nespeljivo z dobrim jugoslovanstvom in da to predstavlja vodo na mlin šovinistom in separatistom. "Smatram, da ravno nejasnost v odnosih z jugoslovanski demokratski skupnosti hrani šovinizem in separatizem in politično onemogoča one, ki so v prid te skupnosti," pravi Zupan. V osnovi gre za nacionalni patriotizem, nacionalni ponos in za gotove politične, gospodarske in kulturne interese, ki so skupni vsem Slovincem - pa naj so za Jugoslavijo ali proti njej. Malo je danes Slovencev, ki so bodisi brezpogojno za Jugoslavijo - ne glede na njeno državno ureditev - bodisi za samostojno Slovenijo iz golega sovraštva do Jugoslavije - češ da gre za "Veliko Srbijo".

Zupan meni, da je za jugoslovansko skupnost važno, ali Slovenija v Jugoslaviji koristi tej skupnosti ali pa predstavlja samo breme. Deplasirano je mišljenje, da Slovenci morajo biti v prid Jugoslavije iz obrambnih razlogov in da se zato na njihovo stališče ni potrebno posebno ozirati. Enako je deplasirano vprašanje "oblasti v centru" na podlagi numeričnih odnosov med sestavnimi deli te skupnosti. Dejstvo je in ostane, da gre za narode in da so kot taki med seboj enakopravni, ugotavlja Zupan. Vprašanje je, ali je federacijo sploh še možno rešiti, ker da komu-

nistična Jugoslavija itak ni bila nikdar prava federacija z ozirom na vsem skupno vladajočo partijo. Naj bo že kakorkoli, trdi Zupan, " uvedba politične demokracije nujno vodi v različnost političnega stanja v posameznih delih jugoslovanske skupnosti" in dodaja: " Danes imamo v vsej državi na oblasti eno samo partijo, kar olajšuje sprejemanje enotnih načel za celo državo v gospodarstvu, socialni politiki in zunanjih odnosih. Z uvedbo politične demokracije pa je jasno, da bodo politične stranke v prvi vrsti republiške stranke, ki se bodo potegovale za zaupanje v svojih republikah in katerih odnosi s federacijo bodo nujno te kli skozi republiške parlamente ne pa mimo njih. Vsklajevanje teh odnosov bo zato pripadalo izvoljenim republiškim organom - vladi in republiškim predstavnikom v zveznem parlamentu. Jasno je, da bo zvezni parlament mogel v taki strukturi zares sprejemati samo okvirne zakone, kajti načela, na katerih bo počivala federacija, bodo itak morala biti vtelesena v zvezni ustavi. Enotnost sistema v federaciji pa ne bo smela počivati na uravnilovki, ker ta nujno vleče navzdol."

Glede reforme jugoslovanske državne skupnosti, Zupan meni, da "svobodno izvoljeni parlament republike je edino telo, ki je lahko pooblaščen, da sprejme prvo, drugo ali katerokoli ustavo te skupnosti." Nobenih volitev federalnih poslancev ni možno izvesti, dokler ni sprejeta federalna ustava, ki bo določila strukturo zveznega parlamenta. Dotlej morejo biti poslanci voljeni samo na republiški ravni, a njihova delegacija, ki bo sodelovala pri sestavi nove zvezne ustave, bo odgovorna republiški skupščini. Ta delegacija ne more sama sprejemati nobenih odločitev. "Sprejem ali zavrnitev tako izdelane ustave je stvar in odgovornost republiške skupščine," pravi Zupan.

Ko govori o nacionalnem vprašanju, Zupan trdi, da to ni bilo rešeno doslej zato, ker se je vedno postavljalo državo pred narodom, kakor tudi zato, ker se države ni dalo razbiti brez škode za njene sestavne dele, in začeti znova. Vskladitev načel in interesov vseh partnerjev jugoslovanske skupnosti zavisi od njihove odločitve, da je jugoslovanska skupnost zanje najboljša rešitev. "To pa očitno pomeni, da so ti partnerji tudi voljni stvari skupnosti reševati z dogovarjanjem in ne s pritiskom in izsiljevanjem. Insistiranje na enotnosti sistema za celo državo zunaj dogovorjenih področij bi moglo voditi do novih mahinacij in nesporazumov, ki bi znova vodili do zaostritve nacionalnega vprašanja. Poudarek mora biti na vsklajevanju, ne pa na enotnosti, in to velja posebno za gospodarstvo, kjer so občutki izkoriščanja in zapostavljanja običajno rezultat sistema - odn. njegovega izigravanja, ugotavlja Zupan in zaključuje, da obstojajo danes v Jugoslaviji vsi pogoji za uspešno reševanje teh vprašanj in da edino pomanjkanje politične demokracije preprečuje dokončno rešitev. Seveda pa obstojajo v Zvezi komunistov močne struje, ki bi rade pomaknile uro nazaj - tudi s pomočjo od zunaj, če treba, kot na Češkoslovaškem. Docela pravilno je zato, da je Ivanović postavil vprašanje, ali je današnji režim (odn. neke struje v njem) na en ali drug način v stanju privedi potrebne reforme do svojega končnega zaključka. Na koncu koncev morejo to izvesti samo

politično organizirane sile doma pod vplivom in s podporo javnega mnenja.

+

NENAD PETROVIĆ (23) vidi rešitev vzpostavitve novih odnosov med narodi in narodnostmi v Jugoslaviji pred vsem v novi družbeni in politični morali in citira postulat Vaneta Ivanovića, da lahko mi vsi najdemo mir in blagostanje samo, ako dojamemo, da je poleg naših posameznih rodoljubij potrebno razviti tudi neko širšo lojalnost napram neki Skupnosti, ki nam vsem jamči svobodo in nacionalno enakopravnost. Petrović ne vidi možnosti mirne ločitve, ki bi zadovoljila večino Hrvatov in večino Srbov. "Zato, s spoštovanjem pravice do samoopredelitve narodov in enakopravnosti ne le državljanov posameznikov ampak tudi nacionalnih kolektivov in držav-članic Skupnosti, ostane narodom Jugoslavije edina alternativa v tem, da vskladijo svoje nacionalizme s svojimi lastnimi interesi, ki jim nalagajo potrebo ohranitve neke široke federativne državne skupnosti Južnih Slovanov."

Analizirajoč sedanje stanje doma in posebno razpoloženje mladih generacij, Petrović pravi, da so mladi doma sicer odrasli v relativno boljših gospodarskih prilikah kot pa njihovi starši, toda da imajo dosti več poguma, da povedo, kar mislijo. Čeprav so proizvod komunistične vzgoje in sistema, in čeprav bi morali biti indoktrinirani, ti mladi postavljajo neprijetna vprašanja in vsaj nekateri med njimi kažejo tudi politični interes za to, kar se dogaja. Mladina doma je dokaj izobrazena in mnogo potuje v tujino, kjer se srečuje z generacijami istih letnikov drugih narodov. Spoznavajo vplive, ki vladajo na Vzhodu in na Zahodu, in so enako podvrženi vplivu onih, ki so proti vsemu, kar obstoja. Naša mladina ima pogosto nejasne ideje. Nima izkušenj in politično tava, išče in vprašuje; posebno oni del mlade inteligence, ki se ni vdal konformističnemu pritisku. Njen interes narašča, ko se sooči z golimi dejstvi jugoslovanske stvarnosti in ko jih primerja z razvojem na Zahodu.

To, kar zrel in razumen človek zahteva, so dejstva, na podlagi katerih bo potem sam delal zaključke. Edino na ta način bo resnično svoboden v razvijanju svojega mišljenja in družbeno-politične zavesti. A za to je potrebno več pogojev, od katerih Petrović našteva štiri: tolerantnost - zlasti v mešanih področjih; zaupanje - ničesar ni mogoče doseči, dokler se človek ne osvobodi strahu, da bo izigran in izkoriščen; javno mišljenje - ki brzda samo vase zagledane posameznike; in družbeno-politično moralo - proti kateri so grešili tako predvojni kot povojni režimi, pod katerimi je šlo glavno priznanje onim, ki so bili najuslužnejši in najpokornejši obstoječemu redu in ki so obračali svoje mnenje in stališča po vetru, po ukazu svojih strank. Ta nestabilnost je povzročila tudi nestabilnost v drugih vrednotah, Oportunizem, karijerizem in težnja, da se družba do maksimuma izkoristi za privatne egoistične interese so pokopali osnove družbene morale, ki je potrebna za ploden razvoj posameznika in skupnosti, zaključuje Nenad Petrović svoj članek. ('Kažipot' piscev na str. 15.) *

KULTURA IN OMIKA

STANKO MAJČEN STANE SEVER

Tik pred božičem je umrl v Mariboru naš največji doslej živeči klasični pisatelj Dr. Stanko Majcen, star 82 let. Pisatelj evropskega formata, kot je zapisala tržaška 'Mladika', za katerega po vojni ni bilo mesta v uradni slovenski kulturi, ker mož pač ni vstopil v partijo, kot je to storil nekdanji kraljevski ambasador v Berlinu, ki je podpisal celo trojni pakt, Ivo Andrić; "Stanko Majcen je ostal kristjan", kot je rezko ugotovil pisatelj Rebula. In to, ne pa, da je bil zaradi svojih izrednih administrativnih kvalifikacij podban Dravske banovine pod dr. Natlačenom, je odločilo odnos ljubljanskega režima do pisatelja. Ker moža nismo znali ceniti živega, mu bo treba vrniti dolžno mesto v slovenski kulturi - mrtvemu.

Nekaj podobnega, dasi na drug način, se je dogodilo s Stanetom Severjem, našim največjim dramskim umetnikom, ki je 18. decembra zadet od srčne kapi umrl takorekoč na odru, v Ribnici na Pohorju, kjer je gostoval s svojim Gledališčem Enege. 56 let star. Mož je bil nazadnje v sporu s slovenskim gledališkim vodstvom, ker se ni skladal z režimsko politiko. Hotel je ohraniti slovensko gledališče vzvišeno nad dnevno politiko, ne samo v matični domovini ampak tudi na Koroškem in na Primorskem. Ker ga niso poslušali, se je umaknil in sam s svojim osebnim Gledališčem igral po malih odrih Slovenije. Ali je morda značilnost tudi v tem, da ni ležal mrtev v avli Drame ampak v univerzitetnem poslopju, kjer je učil mlade rodove dramske umetnosti? Uradna Ljubljana se je hotela od nje ga posloviti na veličasten način s komemoracijami, posebnimi radijskimi oddajami in slično. Toda vse to ne more uničiti Severjevega duha, ki bo mladim rodovom oznanjala, da je naloga gledališča, da ljudem posreduje najvišje vrednote - ne pa dnevno politiko, prepire in sovraštvo.

SAMOSTOJNO RAZMIŠLJANJE

V Mariboru ne morejo razumeti, zakaj je stopnja izobrazbe delavcev v mariborskem področju tako nizka. Ugotovili so, da nad 27.000 delavcev, več kot 41% vseh zaposlenih in nad 50% delavcev v industriji, nima dokončane osemletke. Trdijo, da "pedagoški delavci preveč suhoparno prenašajo znanje iz učbenikov na otroke ter jih predvsem premalo navajajo k samostojnemu razmišljanju". Ta visoki odstotek bi se dalo tudi drugače razložiti, toda tega v sindikalnem vodstvu ne bodo radi priznali. Tisti zaposleni, katere so navajali na "samostojno razmišljanje", so "kariero" doma že zdavnaj obesili na klin in jo popihali v Zahodno Nemčijo ali kam drugam, kjer jih ne pičajo z neumnostmi ampak z dobrimi plačami in upoštevajo njihove sposobnosti. Mitja in kolegi tarnajo nad suhoparnimi učitelji, pozabljajo pa, da so taki učitelji samo proizvod režimske ideologije.

Čez leto dni bodo morali imeti vsi učitelji osnovnih,

posebnih in srednjih šol z zakonom predpisano izobrazbo, če bodo hoteli še naprej poučevati. Iz ankete slovenskega sekretariata za prosveto in kulturo je razvidno, da je bilo v lanskem letu v osnovnih šolah v Sloveniji 2.090 rednih učiteljev brez predpisane izobrazbe. V nižjih razredih je bilo takih učiteljev 47, v višjih razredih, kjer je pouk specializiran, pa kar 2.043. Kljub temu pa samo 1.542 od teh učiteljev študira izredno na višjih in visokih šolah, da bi si pridobili potrebne kvalifikacije. To pomeni, da leto 1972, ko bo začel veljati novi zakonski predpis, preostalih 500 učiteljem in s tem nekaterim osnovnim šolam, ne obeta nič dobrega. Če je položaj tak v Sloveniji, kakšen je drugod?

ČASOPISI IN REVIJE

Za novega glavnega urednika dnevnika DELO je bil imenovan sedanji predsednik republiške konference Zveze mladine Mitja Gorjup. Drago Seliger, dosedanji urednik, bo odšel v zvezni parlament. Razrešen je tudi sedanji odgovorni urednik Dušan Benko, ki postaja glavni urednik TEDENSKE TRIBUNE. Za njenega odgovornega urednika pa je bil postavljen Jak Koprivc, urednik notranje in gospodarske rubrike DELA.

Dr. Janez Rotar je odstopil s položaja glavnega urednika mariborskih DIALOGOV, čeprav je prevzel posel pred kratkim. Odstopil je, ker so se okoli revije ustanovile nove skupine, predvsem iz vrst mladih književnikov, s katerimi je prihajalo do nesoglasij. Za novega urednika sta kandidirala Tone Partljič in Janez Švajncar. Izvršni odbor zveze kulturnih delavcev v Miroboru se ni mogel zediniti, koga naj bil postavili. O tem naj bi zdaj razpravljala zbor sodelavcev te revije, nakar naj bi plenum Zveze kulturnih delavcev končno odločil o novem uredniku, za katerega mesto pričakuje še novih kandidatov, ki pa bodo morali seveda predložiti svoj koncept urejevanje revije.

Ustanovili so revijo SLOVENIJA, ki bo pisala o slovenskem in jugoslovanskem gospodarskem življenju. Izhajala bo na 100 straneh. njen izdajateljski svet šteje 25 članov, predseduje pa mu Leopold Krese, predsednik gospodarske zbornice Slovenije.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Tržaška pokrajina, občina in 'Društvo Slovensko gledališče' so prevzeli ustanoviteljske pravice 'Stalnega slovenskega gledališča' v Trstu. Tako je to postalo javna ustanova in bo deležna ene tretjine svojega proračuna v obliki finančne pomoči iz italijanskih javnih sredstev. Ostaja pa seveda še vedno odprto vprašanje, v koliko bo to gledališče zadovoljilo potrebe celotne narodne manjšine...

KULTURNI SPOMENIKI

Ob zaključku arheoloških raziskavanj na Vranju pri Sevnici, kjer je ekipa Narodnega muzeja v sodelovanju z nemškimi strokovnjaki odkrivala poznoantično trdnjavo, so naleteli na ostanke starokrščanske bazilike. Najdba je v tem pomembna, ker gre za izjemen primer v evropskem merilu, saj so doslej odkrili le dve podobni baziliki, v Germi v Španiji in eno v Turčiji. Bazilika datira iz konca 5. ali začetka 6. stoletja.

SPECTATOR.

Od meseca do meseca:

NA OBISK V ITALIJO 10. DECEMBRA SE JE PRIPRAVLJAL
Tito in 12. decembra naj bi obiskal uradno tudi papeža.

6. decembra je bil v Rimu objavljen odgovor zunanega ministra Alda Mora na vprašanje skupine neofašističnih poslancev glede svobodnega tržaškega ozemlja. Moro je dejal, da "o italijanskih pravicah do bivše cone B ni bilo govora in ga tudi ne bo med sedanjim Titovim obiskom, ter da italijanska vlada tudi ne misli razpravljati o kakršnemkoli odstopanju od legitimnih nacionalnih interesov."

Na Marijin praznik 8. decembra so neofašisti v Trstu priredili demonstracije v zaščito italijanskih interesov v coni B. Z vlaki in avtobusi se jih je pripeljalo kakih 20.000 iz vse severne Italije in so dopoldne razgrajali po Trstu. V stranišču bara blizu postaje je okrog poldne eksplodirala tempirana bomba, ki so jo fašistične govorice hotele pripisati Slovincem.

9. decembra so uradno naznanili v Beogradu in Rimu da sta se jugoslovanska in italijanska vlada "sporazumno dogovorili", da se Titov obisk "začasno odloži. V skupni želji po nadaljnjem razvoju dobrih sosedskih in prijateljskih stikov" sta hkrati "izrazili željo, da bi do obiska prišlo čimprej."

O razlogih za presenetljivo odlaganje obiska so v Jugoslaviji sprva molčali, zato pa so se razpisali zapadni časopisi, ki so povezavali Morov odgovor in tržaške demonstracije, posebno pa še italijanski časopisi, ki so pisali, da se je Beograd zaradi nestabilnega notranjega položaja končno le vdal slovenskemu pritisku in odpovedal obisk.

Predstavniki jugoslovanskega zunanjega ministrstva Dragoljub Vujica je 10. decembra na tiskovni konferenci ponavljal, da želi Jugoslavija z Italijo razvijati prijateljske in dobre sosedske odnose ter sodelovanje, ni pa povedal, zakaj je bil obisk odložen. Glede Morove izjave je Vujica dejal, da ni bilo v načrtu, da bi se med Titovim obiskom "pogajali o teritorialnih vprašanjih, ker takšnih vprašanj med Jugoslavijo in Italijo ni." O demonstracijah je rekel, da "vzbujajo zaskrbljenost in nezadovoljstvo" jugoslovanske javnosti in dodal, da "cenimo reagiranje pokrajinske vlade in demokratičnih sil Italije, ki so te izpade obsodile."

11. decembra se je končno oglašil glavni urednik Drago Seliger v uvodniku DELA in priznal, da je na odložitve obiska vplivala Morova izjava, ker jo "je bilo razumeti vsaj kot željo, da bi pustili vprašanje mej z nami akutno odprto". Pri tem mislijo Italijani le na cono B in pozabljajo na cono A. Tako ravnanje je "anahronistično" ne samo v jugoslovansko-italijanskih, ampak tudi v splošno evropskih odnosih, saj je Bonn prav tedaj priznal poljske meje. Morova izjava je bila zadnja točka italijanskih priprav na obisk. Italijani niso sprejeli jugoslovanske pobude, da bi med Titovim obiskom govorili o dokončni ureditvi meje, ki jo še zmeraj smatrajo za "začasno", ker

rimski parlament zaradi notranje političnega položaja ni ratificiral londonskih sporazumov (ki so leta 1954. ukini-li Svobodno tržaško ozemlje, prepustili upravo v cono A Italiji in v cono B, s Kopro in Piranom, Jugoslaviji). Jugoslovanska stran je "kljub začudenju" pokazala razumevanje, "ni pa mogla ostati pasivno prezrta" italijanska težnja, da se "izognejo tudi razpravi o domala vseh drugih konkretnih vprašanjih - od odškodnine optantom do manjšinskih vprašanj v obeh državah in čisto tehničnih problemov." To je "v globoki disonanci" s Saragatovo izjavo, da se odpira nova stran še tesnejšega sodelovanja. Kljub lepim uspehom, doseženih v odnosih, bi se "tema o najbolj odprtih mejah in o vzornih odnosih... nujno izčrpala, če tem odnosom ne bi nenehoma dodajali nove vsebine iz še odprtih vprašanj," je opomnil Drago Seliger.

Akcijski odbor ljubljanskih študentov je 12. decembra priredil protestno zborovanje proti neofašističnim izgreedom v Trstu in šovinistični kampanji proti Slovincem v Avstriji. Republiški poslanec Ivan Kreft je položaj primerjal z leti naraščajočega nacizma v Evropi. Univ. profesor dr. France Zwitter je ugotovil, da je bilo v zadnjih 15 letih vprašanje manjšine v odnosih s sosedoma preveč zanemarejeno. Okrog poldneva so demonstrantje po ljubljanskih ulicah nosili napise "Smo proti šovinizmu", "Tujega nočemo - svojega ne damo".

Medtem ko je ljubljansko DELO o neofašističnih demonstracijah v Trstu le skromno in sramežljivo poročalo, je 15. dec. na prvi strani z debelim naslovom poročalo o "mogočni antifašistični manifestaciji 20.000 Tržačanov, na kateri je tržaški župan inž. Marcello Spaccini govoril o nujnosti sodelovanja dveh narodnosti."

Predstavniki državnega sekretariata za sunanje zadeve Dragoljub Vujica je 17. decembra kratko izjavil: "Jugoslovanska in italijanska vlada imata normalne odnose, kakor prej." O Koroški pa je dejal, da "nekateri pojavi" ob proslavi 50-letnice plebiscita "ne prispevajo k zboljšanju odnosov niti ne sodelovanju med dvema sosednima prijateljskima državama. Upamo, da tudi avstrijska stran deli to naše mnenje." Dobro se mu je zdelo, da bo po daljšem času prišlo do sestanka kanclerja Kreiskega s predstavniki slovenske manjšine.

SUVERENOST REPUBLIK

Tito je 14. decembra dostavil zvezni skupščini formalni predlog, naj sproži postopek za spremembo zvezne ustave. Kot eno od načelnih stališč pri predlaganju sprememb je Tito navedel potrebo, "da se federacija kot skupnost enakopravnih narodov in narodnosti... nadalje izpolnjuje kot funkcija državnosti in suverenosti vsake republike ter avtonomnosti pokrajin in izpolnjuje samo tiste pravice in dolžnosti, ki so jih v skupnem interesu narodov, narodnosti, delovnih ljudi in občanov republike z ustavo SFRJ prenesle nanjo". Treba je "ustanoviti predsedstvo SFRJ kot samostojen ustavni organ federacije, ki bo sestavljen iz enakega števila predstavnikov vsake republike in ustreznega števila predstavnikov vsake pokrajine." Zaupane bi mu bile funkcije, ki sedaj pripadajo predsedniku republike, pa tudi druge z ustavo določene funkcije, ki bi pred-

vsem obsegale politične in zakonodajne pobude", predloge o odnosih med republikami in pokrajinami, ljudsko obrambo in zunanjo politiko. Bilo naj bi "eden od važnih dejavnikov združevanja, sinteze in politične stabilnosti". Pri volitvah in odpoklicu članov je treba zagotoviti odločilno vlogo republik in pokrajin.

Tito v svojem predlogu izjavlja, da se z ustanovitvijo predsedstva ne smejo spremeniti "ustavni položaj, pravice in dolžnosti zvezne skupščine" in da "zvezni izvršni svet ostane kolegijski izvršilni organ, odgovoren zvezni skupščini" ter da je odgovoren za izvajanje politike, ki jo začrta skupščina. Federacija naj "opravlja tiste funkcije, ki so skupnega pomena za vse narode in narodnosti ter delovne ljudi Jugoslavije in ki so kot takšne določene z ustavo" v naslednjih področjih: obramba neodvisnosti in boj za mir na svetu, enotnost socialističnega samoupravnega sistema ter enotno tržišče. Z ustavo je treba tudi določiti tista "življenjsko pomembna vprašanja", pri katerih je "po potrebi soglasje vseh republik oziroma pokrajin", ter določiti, po kakšnem postopku bodo sprejemali sklepe o teh vprašanjih, je zapisal Tito v svojem predlogu, ki so ga zbori zvezne skupščine mimogrede sprejeli na sejah 24., 25. in 28. decembra.

O spremembah političnega sistema v federaciji je 8. decembra razpravljala centralni komite Zveze komunistov Slovenije. Član sekretariata Milan Kučan je v uvodnem govoru dejal, da je treba spremeniti tiste odnose med republikami in federacijo, "ki so postali objektivno cokla razvoja in vzrok družbene nestabilnosti in neučinkovitosti" in da jih je treba razbremeniti ostankov centralizma in etatizma. "Vsebinska prizadevanja je dogovor narodov Jugoslavije o skupnem življenju, dogovor o praktičnem uveljavljanju suverenosti vsake republike v odnosih med narodi in narodnostmi", kakor tudi "polno prevzemanje odgovornosti" vsake republike in pokrajine za krepitev Jugoslavije "kot samoupravne socialistične skupnosti narodov in narodnosti oziroma republik, kot oblike in izraza njihove suverene samoodločbe." Slovencem zagotavlja narodnostni obstoj in kulturni in gospodarski razvoj "le življenje z drugimi narodi Jugoslavije v skupni državi enakopravnih in suverenih narodov".

Kučan je dejal, da zdaj po vseh republikah in pokrajinah formulirajo svoja stališča o funkcijah federacije, na kar jih čaka usklajevanje pogledov in interesov. "V času, ki je zdaj pred nami, ne bomo podrobneje opredeljevali vseh funkcij federacije, niti jih ne bomo opredeljevali za vedno," ampak jih bo mogoče kasneje po dogovoru spreminjati. Funkcije federacije morajo biti omejene na tista področja, ki jih je mogoče "urejati uspešno le skupaj v organih federacije", vse ostalo pa mora biti v pristojnosti republik. "Posebno pozornost" zaslužijo tiste zadeve, o katerih "ni mogoče večinsko odločanje, ampak je nujno soglasje republik in avtonomnih pokrajin. To so zadeve, ki posegajo v status republik kot enakopravnih in suverenih subjektov in pri katerih bi večinsko odločanje pomenilo praktično kršitev enakopravnosti in diktat večine". Treba jih je določiti, "ker bi sicer splošna pravica veta za zaščito

suverenosti lahko omogočala... tak pritisk na posamezne republike, da bi to bilo dejansko izsiljevanje rešitev ali pa bi paraliziralo organe federacije".

Gospodarske funkcije federacije, je rekel Kučan, morajo biti omejene na tiste, ki izvirajo iz enotnosti ekonomskih in samoupravnih odnosov, enotnega trga in gospodarskih odnosov s tujino. Federacija se mora odpovedati vsem finančnim skladom razen sklada za kreditiranje hitrejšega razvoja nerazvitih. "V principu" federacija "naj ne bi imela lastnih virov dohodkov, razen morda carin" in bodo republike in pokrajine za dogovorjene zvezne naloge prispevale "sporazumno določene deleže" "na podlagi meril, ki so za vse enaka". O predsedstvu SFRJ je Kučan dejal, da so "možne različne teoretične rešitve", ki jih bo potrebno proučiti. "Glede na veliko koncentracijo moči, do katere v takem telesu lahko pride," je treba proučiti, kaj je potrebno, "da se prepreči monopol politične oblasti v tem telesu." Veljati mora načelo, "da predsedstvo ne more prevzemati funkcij, ki bi rušile avtoriteto zvezne skupščine kot najvišjega samoupravnega in oblastnega organa Jugoslavije". Tudi republiko bo treba preurediti in "jo usposobiti bolj kot doslej za to, da bo lahko nosilec svoje suverenosti in da bo hkrati tudi lahko prevzela svoj del odgovornosti za učinkovito uresničevanje" zadev v pristojnosti federacije. Potrebno bo zagotoviti možnosti "za samoupravno sintezo posamičnih in delnih interesov, da bodo lahko v organih federacije predstavljeni kot nacionalni oz. republiški interes." Zato bodo potrebne "določene spremembe v pristojnosti organov republike, predvsem z vidika zagotavljanja uspešnega in meritornega komuniciranja z organi federacije in delegati Slovenije v skupščini, predsedstvu SFRJ ter drugih zveznih organih ter z ustreznimi organi drugih republik."

V skupščinskem sistemu "želimo uveljaviti delegatsko načelo", je rekel Kučan. O tem teče v Sloveniji razprava že tretje leto, ne da bi bila stvar ljudem dovolj poznana. "Iskanje konkretne vsebine" tega načela "nalaga v prihodnjem razdobju široko zasnovano delo, ob vzporednem... iskanju poti razvoja samoupravne komune," je rekel Kučan.

Mitja Ribičič je v razpravi dejal: "Ne bomo zadeli žeblija na glavo, če bomo razbili en center neučinkovitosti federacije, utvarili pa šest ali osem novih."

Isto vprašanje je premlevala tudi republiška konferenca Socialistične zveze Slovenije 24. decembra v Ljubljani.

GOSPODARSKE TEŽAVE

Na seji predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije 3. decembra je predsednik vlade Mitja Ribičič povedal, da so sprejeli zamisel, da je devalvacija dinarja samo sredstvo stabilizacijskega programa, čeprav "mnenje o neogibnosti neposredne izolirane devalvacije" še zmeraj visi nad vsemi razpravami. "Zamisel o takojšnji devalvaciji se opira na nezaupanje v pripravljenost in sposobnost družbe, da odpravi dejanske vzroke naših družbeno ekonomskih težav". Pomeni poskus, da bi začasno podražili uvoz in začasno povečali donosnost izvoza, kar pa bi trajalo le

toliko časa, dokler se ne bi notranje cene spet dvignile na staro razmerje. "S tem pa ne mislimo reči, da smo slepi za realno pariteto dinarja... Toda vzeti devalvacijo kot glavni vzrok družbenogospodarskih problemov bi pomenilo ogroziti spremembe v delitvi narodnega dohodka in v sistemu gospodarjenja". Ribičič je navedel tri vprašanja, na katera sama zvezna vlada ne more najti odgovora: 1. dokončna likvidacija državnega kapitala, kakor tudi odplačevanja državnih dolgov, bivših zveznih bank in ponovnih izvoznikov; 2. devizni režim in sklad za kreditiranje izvoza opreme in ladij; in 3. pokojninsko-invalidsko zavarovanje, zaščita borcev in druga socialna vprašanja, ki so še zmeraj v pristojnosti federacije. Dokler ni predsedstva SFRJ, bi moralo predsedstvo ZKJ poskrbeti za soglasje med republikami o teh vprašanjih, je rekel Ribičič.

Predsedstvo je zasedalo tudi 4. decembra popoldne. Dopoldne pa so se gospodje tovariši odpeljali gledat Tita, ki je izročil prometu novi beograjski most čez Savo in del avtoceste skozi Beograd z dvema velikima prometnima pentljama. Šestpasovno 9-km cesto so gradili 4 leta in je federacija plačala 22% stroškov.

Trije zbori zvezne skupščine - zbor narodov, družbenopolitični zbor in gospodarski zbor - so 28. decembra sprejeli Titov predlog o spremembi ustave, prva dva pa sta tudi sprejela odstop Nikole Miljanića in predlog, naj zagrebški profesor ekonomije dr. Jakov Sirotković postane novi podpredsednik zv. izvr. sveta. Oboje so sprejeli brez razprave.

Jakov Sirotković se je rodil na Rabu 1. 1922. V NOB je sodeloval od 1941, komunist je od 1943. Ekonomsko fakulteto v Zagrebu je končal 1948 in doktoriral 1951. Znan je kot zagovornik politike dohodka, ki delavskih plač ne šteje med stroške podjetja, ampak jih smatra za dobiček, ki si ga razdele delavci kot lastniki podjetja.

Zbor narodov in gospodarski zbor sta 30. dec. sprejela "zavitek" gospodarskih ukrepov, ki naj bi pomagali k stabilizaciji. Najhuje so nasprotovali zakonu, po katerem bi osebni dohodki v prihodnjem letu ne smeli narasti več kot 11%. Svet zveze sindikatov je istega dne sklical sejo in obsodil vlado, ker se ni posvetovala o tako pomembnem vprašanju. Omejevanje osebnih dohodkov je administrativna mera, ki izraža nezaupanje v delavski razred in kaznuje tiste kolektive, ki niso neodgovorno povečavali plač. Zvezni izvršni svet se je končno delno udal, tako da bo zakon v veljavi le do aprila.

KOT PLIMA SE ŠIRI KORUPCIJA

Korupciji, ki se je tako razpasla, da so o tem živo razpravljala v hrvatskem saboru, je težko stopiti na prste, pa tudi skope številke ne pokažejo prave slike, saj se navadno vse odvijata brez prič... Toda borne številke stalno rastejo: Pred tremi leti so odkrili okoli 900 primerov kršenja uradnih dolžnosti, predlanskem 1250, lani pa v prvih petih mesecih 600. Seveda zadevajo te številke samo velike primere, dasi največjih rib nikoli navadno ne ujamejo, saj bi preveč zasmrdelo... - a mali primeri, kako npr. podkupiti koga v bolnišnici, da bolnik dobi posteljo (čeprav bi bil nanjo upravičen že iz samega dejstva, da je vse življenje plačeval svoje zavarovanje), sploh ne pridejo na uho saboru. Vse mogoče je slišati o vzrokih tega žalostnega pojava, toda nihče ne ugotovi, da je lestvica moralnih vrednost na psu.

Ob robu

Ob omembi korupcije v levem stolpcu sem se spomnil na "S. L." iz Ljubljane, ki se je 21. avgusta lani v Šetinčevi rubriki 'Pogovor z bralci' pritožil zaradi težav mladih ljudi, ki trpijo posledice zaradi "dejanj svojih staršev med vojno" - težav, ki jih imajo, ko iščejo zaposlitev. "S. L." se je znova pojavil v isti rubriki 27. novembra, z apelom na Šetinca, "uglednega komunista in politika", da sproži vprašanje "politične kvalifikacije" v tkzv. kadrovski politiki, tj. režimski in analogno partijski politiki, ki določa, kdo bo dobil gotovo mesto v upravi in še kje. V tem apelu piše ta "S. L." sledeče:

"Ko smo že skoraj mislili, da je sovražna jugoslovanska emigracija klaverno shirala, smo se na prav tragičen način ponovno srečali z njo - ob eksplozijah min. Ali se res v celoti zavedamo tega oživiljenja zla? Ali se dovolj zavedamo, da ne gre za stare okorele ustaše in podobne zločince, temveč za fante in dekleta med 18. in 30. letom? Ali bomo res ostali pri tem, da bomo njihova dela pripisali samo političnemu avanturizmu, ki je posledica napačne vzgoje staršev? Ali se je že kdo vprašal: kaj je storila naša družba, da bi jih tvorno vključila v rast domovine? Gre namreč za generacijo, ki se prav zadnja leta po končanem šolanju ali učni dobi pričinja uveljavljati poklicno in družbeno. Ali je kdo pomislil na občutke mladeniča, ki je odrinjen, drugorazreden državljan, zaradi nečesa, česar sam ni stori?"

No, ko se človek sooča s korupcijo, o kateri pravi Mirko Jakše v DELU 26. decembra - v članku, ki obsega eno celo stran - da se je tako razpasla, da nam je že v sramoto, se ni mogoče izogniti tudi vprašanju, kako visoko se je ta korupcija razpadla - ali ni mogoče in verjetno "preverjanje politične neoporečnosti" enako samo izgovor in da bi bilo "mazanje" in "plave kuverte" bolj učinkovit dokaz politične neoporečnosti kot pa zgolj stvarne kvalifikacije politično nezainteresiranega človeka ali politično zainteresiranega, a ki gleda na socializem in režim skozi naivna očala idealista? Mar' je lahko človek tako naiven, da meni, da je korupcija "privilegij" mase, medtem ko so voditelji baje totalno posvečeni "visokemu poslanstvu" ustvariti "raj na zemlji" za delovnega človeka?

Šetinca tega očividno zaveda, saj mlademu "S. L." takole odgovarja: "So ljudje, ki še vedno mislijo, da imajo pogoje za odgovorno mesto... le človek, ki ima za seboj vsaj tri desetletja revolucionarnega dela... Tako se tudi zgodi, da... preverjajo politično neoporečnost sorodnikov ne vem do katerega kolena, kar je po mojem nesmisel. Nihče ne more odgovarjati niti za dejanja svojega najbližjih sorodnikov, kaj šele za sorodnike v tretjem ali četrtem kolenu. Razen tega pa je politična neoporečnost zelo relativna stvar: včeraj je bil kdo neoporečen, jutri ne bo prestal nove 'izkušnje'. Ker ga je oblast skorumpirala?

IVAN STANIČ.

KOORDINACIJA?

Skrb koordinacijskega odbora SZDL za urejanje odnosov družbe s Cerkvijo bo 'utrjevanje zavesti, da verniki niso nekaj zase ampak sestaven in enakopraven del' družbe. V odboru so postavljeni ali povabljeni člani KP, SZDL, skupščine, izvršnega sveta, duhovščine in vernikov. Hierarhije niso vabili.

'SPOMENICA SVOBODNIH SLOVENCEV'

Uredniku Klica Triglava.

V novemberski številki KLICA TRIGLAVA je vaš dopisnik poročal o spomenici svobodnih Slovencev, ki jo je poslal poslevodeči predsednik Narodnega odbora za Slovenijo g. Miloš Stare, predsedniku Nixonu pred njegovim obiskom v Jugoslaviji. V svojem poročilu potem dopisnik dodaja, da ta spomenica v bistvu vsebuje točke iz apela, ki ga je poslala borčevska organizacija TABOR 9. marca lani "slovenskim političnim predstavnikom v svetu" s predlogom, da ob priliki 25-letnice vetrinjske tragedije objavijo skupno izjavo. Poziv je bil naslovljen na gg. Ing. Bevca, dr. Resmana, M. Stareta in mene.

Strinjam se z dopisnikom, da odziva na ta apel ni bilo, odn. da take skupne izjave doslej še ni bilo, kakor tudi z osnovnim vzrokom, ki ga navaja, da je verjetno to zato, ker organizacije, ki jih zastopajo omenjeni štirje "politični predstavniki v svetu", ne sodelujejo v nekem skupnem forumu. Pravilnejše bi zato bilo, da bi TABOR naslovil svoj poziv na te organizacije, kajti sodelovanje je odvisno do gotove mere tudi od članov teh organizacij in ne le od onih, ki jih predstavljajo. V tem primeru bi odgovornost ležala na organizacijah in ne na posameznikih. Vaš dopisnik poziva g. Stareta, da pojasni, kaj je bilo ukrenjeno spričo Taborskega apela, odn. da to pojasnijo ostali trije. Osebo upam, da bo g. Stare pojasnil svoje stališče, kakor tudi da ga bosta pojasnila gg. Ing. Bevca in dr. Resman.

Kar zadeva mene, sem v odgovoru predsedniku in tajniku TABORA poudaril, da nisem gotov, da bi bilo dovolj učinkovito, ako bi tak poziv podpisali samo mi štirje. "Nekaj takega, ob letošnji obletnici, bi morale podpisati več ali manj vse emigrantske organizacije ne glede na ev. razločke med njimi. Vse zavisi najbrže od tega, kdo bi podvzel iniciativo. Morda vi, t. j. TABOR sam," sem zapisal v odgovoru.

Kaj je TABOR dejansko predlagal, da pride v tako skupno izjavo?

1) Poziv na komunistične oblastnike v Sloveniji, da za 25-letnico priznajo pokolj okrog 20.000 Slovencev - med njimi 12.000 Slovenskih domobrancev.

2) Komunisti naj označijo, kje so masovna grobišča. Šele ko bo pokolj priznan, ko bodo imenovani krivci, in ko bodo nedolžne žrtve rehabilitirane, bo mogoče misliti na dialog in na "narodno spravo".

V svojem odgovoru sem pojasnil, kako jaz razumem "dialog", ker kaže, da se našim borcem dozdeva, da se nekdo želi pogajati s komunisti ne glede na to, kaj se je dogodilo v preteklosti. O takih pogajanjih seveda ne

more biti govora, medtem ko bomo do "narodne sprave" prišli samo obojestransko, a rehabilitacija nedolžnih žrtev je prav gotovo eden od pogojev. Mislim, da ni važno, ali komunisti "priznajo" pokolj 20.000 Slovencev ali enega samega, kajti dejstvo je, da so jih pobili in da tega ne morejo zanikati. Pač pa je samo humano in v skladu s ciljem "narodne sprave", da grobove teh žrtev označimo in da jim izkažemo spoštovanje, ki ga zaslužijo vsi mrtvi. Maščevati se nad živimi, je - brez objektivne sodbe - zločin, maščevati se nad mrtvimi pa pomeni, samo podaljšati politično in ideološko razklanost slovenskega naroda.

Kar se tiče sodelovanja med slovenskimi emigrantskimi organizacijami, je na dlani, da nekateri takega sodelovanja nočejo, sicer bi do njega že zdavnaj prišlo. Kot član Narodnega odbora sem članom predsedstva tega organa večkrat predlagal, da Narodni odbor podvzame potrebno iniciativo, toda o tem bi lahko bolj avtoritativno spregovoril poslevodeči predsednik Narodnega odbora g. Stare, namreč, zakaj doslej še ni bilo NO-jeve iniciative v tej smeri. Enako bi napravila uslugo Slovincem v emigraciji tudi gg. Ing. Bevca in dr. Resman, ako bi javno pojasnila svoje stališče.

ALOJZIJ ZUPAN

NIXON V ZAGREBU

Uredniku Klica Triglava.

Ker naslednji predmet zadeva vprašanje svobode tiska na splošno in iz prakse poznam stališče KLICA TRIGLAVA v takih vprašanjih, Vas prosim za to-le objavo:

Uredniku SVOBODNE SLOVENIJE v Argentini sem 26. oktobra lani poslal pismo sledeče vsebine:

'Gospod urednik,

bral sem v Vašem listu Svobodna Slovenija, ki sem njegov naročnik in ga prejmem celo letalsko, poročilo o obisku predsednika Nixona v Jugoslaviji, ki mi je vzbudilo sum, da se morda malo preočitno odmika od realnih dejstev.

List poroča, da je bil v Beogradu gospod Nixon deležen lepega in navdušenega sprejema, dočim je bilo ob predsednikovem prihodu zadržanje Zagrebčanov mrko in brezbržno.

Rad bi pripomnil, da to niti za las ne odgovarja resnici. Prav tiste dni sem se mudil na Opčinah pri Trstu in sem tako imel priliko, da oba sprejema spremljam in neposredno doživljam na televizijskem ekranu.

Res je, da je bil v Beogradu sprejem ameriškega predsednika veličasten, toda uradno formalen in precej teatralen, dočim so zagrebške množice, nepriljubljene ob nenapovedanem obisku, g. Nixona pozdravile bolj spontano in prisrčno. Tako mi je poročal tudi slovenski časnikar iz Trsta, ki je službeno prisostvoval obisku. Tako je ugotovil tudi italijanski tržaški dnevnik IL PICCOLO. Zelo verjetno je, da bi se zagrebški sprejem, ko bi bil Nixonov prihod poprej najavljen, približal onemu, ki ga je ameriš-

ki predsednik doživel v Bukarešti.

Ljubljana in z njo vsa Slovenija, pa je osupnila, da je bila tudi tokrat ignorirana. Za to pa očitno ni kriv predsednik Nixon ampak tisti, ki so program njegovega bivanja v Jugoslaviji pripravili. Očitek, da se za ta načrt obiska ni zavzela 'slovenska' Kavčičeva vlada, je nesodoben in neaktiven.

Pričakujem, da bo Vaš list našel malo prostora tudi za to pismo, ker sem prepričan, da je moja želja, da bi bili rojaki po svetu vedno objektivno obveščeni, tudi Vaša želja.'

Od SVOBODNE SLOVENIJE sem prejel ta-le odgovor:

'Vašega pisma nismo objavili, ker je bil to sklep seje uredniškega zbora. Naš urednik, ki je poročilo o Nixonu napisal, je dobil podatke od agencije UP. Ta je dala tako poročilo. Tudi tukajšnji angleški list Buenos Aires Herald je pisal v istem smislu kakor Svob. Slovenija in prav tako vsi glavni dnevnikarji tukaj. Člani uredniškega odbora so bili mnenja, da ne bi bilo primerno, da bi ravno Svobodno Slovenijo popravljali, ko so vsi ostali listi prav tako poročali kakor oni.'

Osupnil sem na gornjih razlogih, ki so v uredniškem zboru odločili o odklonitvi mojega pisma. Ko bi bil list priobčil pismo, ki sem ga osebno jaz sam podpisal, bi s tem še ne popravil lastne verzije dogodkov, ker pač mnenje bralca ne predstavlja mnenja uredniškega zbora. Ali ne gre morda tu za neko načelno stališče do takih in podobnih pisem, ki jih na splošno pogrešam v SVOBODNI SLOVENIJI? Sicer pa mislim, da preozko opiranje na ene in iste vire ter statično obravnavanje dogajanj predvsem ovira slovenskemu časopisju, da bi čim boljše vršilo svojo nalogo, ki je objektivno poročanje in nepristransko usmerjanje javnega mnenja. Pregrade, ki jih enostransko poročanje postavlja zoper nasprotna in različna gledanja, niso ravno odlika demokratičnega čuta do realnosti, katera kaže pač svoje različne plati glede na različne zorne kote, od koder jo spremljamo.

VINKO LEVSTIK

★ OSEBNI PODATKI AVTORJEV - glej stran 9.

19 Evgenije Jurišič, odvetnik v Kanadi, eden od vodij Demokratske omladine na beograjski univerzi pred vojno, zaprt pred vojno in med vojno, pripada Oslobojdenju.

20 Dr Ljubo Sirc, docent na glasgowski univerzi, ekonomist, avtor, član izvršnega odbora Slovenske Pravde in Slovenske demokratske stranke, tajnik Narodnega odbora za Slovenijo, obsojen na smrt v znanem Nagodetovem procesu neposredno po vojni, nakar pomiloščen. ★

ZAKAJ MILA KAZEN? Vinjen upokojeni častnik je v Ljubljani do smrti povozil nekega državljana in bil za to kaznovan s šestmesečnim strogim zaporom pogojno za dve leti. Vrhodno sodišče Slovenije je obrazložilo, da je obtoženi dobil tako nizko kazen (ker ni bil v 29 letih vožnje nikoli kaznovan in ima ženo in mladoletnega otroka) in - ker se je udeležil Narodno osvobodilne borbe, ker da ima pri tehanju odgovornosti in kazni tudi ta okoliščina pomen, saj ★

Uredniku Klica Triglava.

...Zelo me zanima vprašanje narodne enakopravnosti, narodnega ponosa in slično. Pojme kot so suverenost, avtonomija, federacija, konfederacija, narodna enakopravnost, bi morali zares razčistiti, ker jih vsak uporablja v drugačnem smislu. Tudi v domovini je tako. Zame bi bili Slovenci enakopravni, če bi pri vseh skupnih zadevah enako odločali kot na primer Srbi, čeprav je teh dosti več. Seveda pa bi morali za vse skupne stroške prispevati enako denarja kot drugi, sicer ne bi bilo pravično.

O jezikovnem problemu se je precej že razpravljalo, a je kljub protestom ostalo vse pri starem. Na jugoslovanskem konzulatu v Buenos Airesu, ki je v resnici hrvaško-srbski, slovenščina sploh ni uradni jezik, tj. je sploh ne uporabljajo. Tolerirajo, da ljudje govorijo slovensko, da pri našajo izjave in prošnje v slovenščini. Dejansko smo tako ponižani na stopnjo narodne manjšine. Noben slovenski funkcionar ni doslej nič storil v tem pogledu, ljudje pa tu di ne protestirajo, ampak se nekateri celo silijo govoriti po hrvaško. Meni gre to na živce in mi je včasih žal, da sem pripadnik tako hlapčevskega naroda. Če bi bili Slovenci res dovolj ponosni in borbeni, bi kmalu odvadili južnjake njihove prepotentnosti. Znano je, da se mnogi, ki so v Sloveniji več let v službi, sploh nočejo naučiti našega jezika. Slovenski častnik na ladji je govoril z navadnim mornarjem, Hrvatom, po hrvaško. Nekdo je bil na obisku v domovini in ga je bravec "ošišal" v Ljubljani, predsednik občinske skupščine v Cerknici je bil z juga in je govoril po svoje itd. Če bomo take reči Slovenci še naprej tolerirali, bomo prišli tako daleč, kot je bilo v stari Avstriji, ko je imela nemščina v sami Sloveniji več veljave kot slovenščina in se Nemcem sploh ni bilo treba učiti domačega jezika. Slovenci se vedemo kot manjšina in ne kot enakopraven, zrel narod.

R. S.

Uredniku Klica Triglava.

Zakaj ne bi nekdo razpravljal o tem, kako bi bilo mogoče zvezno denarno pomoč nerazvitim predelom namodestiti z investicijami posameznih bogatejših republik?

J. S.

★ 21 Inž. Negovan Rajič, profesor na tehnični šoli v Kanadi, za časa vojne bil v Narodno osvobodilni vojski, pobegnil iz Jugoslavije leta 1946, ker ni hotel vstopiti v komunistično partijo, eden od ideologov Oslobojdenja.

22 Alojzij Zupan, časnikar, tajnik Slovenske Pravde, član Narodnega odbora za Slovenijo, tajnik slovenskega odseka v Liberalni internacionali, med vojno v Mihailevičevi ilegali v Sloveniji.

23 Nenad Petrović, publicist, stalni sodelavec 'Glasu kanadskih Srba', eden od urednikov biblioteke 'Naše delo', pripada Oslobojdenju, deluje v Liberalni internacionali.

★ sodijo, da je udeležba v revoluciji dejansko zmanjšala dolžino življenja vsakemu udeležencu.

'KAJ PA TU NOTRI JE - NIKOMUR NIČ MAR!' Ta arija iz znane Leharjeve operete je odločila, naj bi odslej imenovali mesne izdelke z manj vredno vsebino "Deželno smehljaja". Tržna inšpekcija je namreč ugotovila v Jugoslaviji, da imajo nekateri znani izdelki dvomljivo vsebino.

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

OBIŠČITE NAS - OBIŠČITE NAS - OBIŠČITE NAS

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires, Argentina

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada